

13. 5. 2011

ID: 73739

Odpovědnost za škodu způsobenou výkonem veřejné moci

Nárok na zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu je nárokem osobní povahy, který může uplatnit pouze poškozený účastník nepřiměřeně dlouhého řízení a jeho smrtí tento nárok zaniká.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 3394/2010, ze dne 26.1.2011)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce L. Š., proti žalované České republice - Ministerstvu práce a sociálních věcí, se sídlem v P., o zaplacení částky 25.000,- Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 34 C 632/2008, o dovolání E. Š., zastoupené JUDr. L. M., advokátem se sídlem v P., proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, č. j. 22 Co 584/2009 - 71, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 5 usnesením ze dne 23. 10. 2009, č. j. 34 C 632/2008 - 61, rozhodl tak, že v řízení bude nadále pokračováno na straně žalobce s E. Š.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 15. 6. 2010, č. j. 22 Co 584/2009 - 71, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že s E. Š. na straně žalobce pokračováno nebude. Odvolací soud dospěl k závěru, že nejsou dány podmínky pro postup podle § 107 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a pro rozhodnutí o tom, s kým má být v řízení pokračováno, nýbrž jde o případ podle § 107 odst. 5 věta první o. s. ř., kdy povaha věci neumožňuje v řízení pokračovat. Je tomu tak proto, že právo na přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu podle § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb. je spjato s osobou, které taková nemajetková újma vznikla. Má tedy osobní charakter, proto smrtí takové osoby zaniká.

Proti usnesení odvolacího soudu podala manželka zesnulého žalobce dovolání, namítajíc nesprávné právní posouzení věci. Dovolatelka má za to, že pokud její manžel nárok včas a řádně uplatnil, měl by být nárok také projednán, a to i s přihlédnutím k tomu, že žalobkyně sdílela se svým zemřelým manželem společnou domácnost a nesprávné úřední postupy tedy doléhaly i na ni. Žalobkyně neshledala žádný důvod, proč by jako dědička nemohla v řízení pokračovat a navrhla, aby odvolací soud napadené rozhodnutí zrušil a potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že usnesení Městského soudu v Praze považuje za správné, neboť právo na přiměřené zadostiučinění podle § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb. je osobnostním právem, které je spjato s osobou, které takováto újma vznikla, a proto navrhla dovolání zamítnout.

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř., odvolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. b) o. s. ř., odvolací soud proto přezkoumal napadené usnesení odvolacího soudu a dospěl k závěru, že jeho rozhodnutí je správné.

Předmětem řízení byla žaloba o zaplacení 25.000,- Kč jako odškodnění za nemateriální újmu způsobenou žalobci v řízení vedeného u České správy sociálního zabezpečení o přiznání příplatku k důchodu podle nařízení vlády č. [622/2004](#) Sb. Dne 15. 8. 2008 podal žalobce žalobu k Obvodnímu soudu pro Prahu 5 na zadostiučinění za nesprávný úřední postup, předtím než bylo vydáno rozhodnutí soudu prvního stupně však zemřel.

Podle ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. jestliže účastník ztratí způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší.

Podle ustanovení § 107 odst. 5 věta první o. s. ř. neumožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat, soud řízení zastaví.

Povahou věci se podle § 107 o. s. ř. rozumí hmotněprávní povaha předmětu řízení.

Pro úvahu soudu o tom, zda v případě smrti žalobce v průběhu občanského soudního řízení o náhradu škody má být řízení zastaveno anebo má být přerušeno či v něm pokračováno, je zpravidla rozhodující, dochází-li smrtí žalobce k zániku uplatněného nároku, nebo pchází-li tento nárok na dědice (srov. např. rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 4. 1973, sp. zn. 5 Cz 12/73, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 66, ročník 1973).

Povaha věci tedy brání pokračování v řízení zejména tam, kde práva a povinnosti, o něž v řízení jde, jsou vázány podle hmotného práva pouze na osobu účastníka řízení a nepřecházejí na právní nástupce (tzv. práva osobní). Tak je tomu například u nároku na odškodnění bolesti a u náhrady za ztížení společenského uplatnění, jak vyplývá z § 579 odst. 2 občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“).

Nejvyšší soud se ve svých rozhodnutích opakovaně vyjádřil k povaze práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích (peněžité zadostiučinění) podle § 13 odst. 2 obč. zák. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. vzniká tehdy, kdy morální satisfakce jako ryze osobní právo k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků protiprávního zásahu do osobnostních práv nedostačuje. Jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy (viz. rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008 Rozhodnutí Nejvyššího soudu od roku 2000 v tomto rozsudku citovaná jsou též dostupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz).

Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. je svou povahou velmi úzce spjato s postiženou fyzickou osobou. Osobní charakter má především proto, že jeho cílem je přiměřeně vyvážit a zmírnit nemajetkovou újmu vzniklou fyzické osobě na její osobnosti, proto není-li fyzické osobě poskytnuta náhrada ještě za jejího života, nemůže po její smrti již plnit svůj účel. Z toho se dovozuje, že smrtí oprávněné osoby právo na peněžité zadostiučinění zaniká a na dědice nepřechází (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2002, sp. zn. 25 Cdo 608/2002).

Institut odškodnění nemateriální újmy při porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě byl začleněn do českého právního řádu na základě zákona č. [160/2006](#) Sb., který novelizoval s účinností od 27. 4. 2006 zákon č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) (dále jen „OdpŠk“). Smyslem této nové právní úpravy bylo poskytnout účastníkům řízení, jejichž věc probíhala nepřiměřeně dlouhou dobu, prostředek nápravy, který by bylo možno považovat za účinný ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované ve Sbírce zákonů pod č. [209/1992](#) Sb. (dále jen „Úmluva“). Jedná se o prostředek kompenzační, který má účastníkům řízení přiměřeně vyvážit či

zmírnit vzniklou nemajetkovou újmu.

Dle ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk se zadostiučinění poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Přestože se nehmotná újma vymezuje vedle škody jako takové (tj. vedle škody hmotné), vztahují se na ni ustanovení tohoto zákona o náhradě škody, jak vyplývá rovněž z důvodové zprávy k zákonu č. [160/2006](#) Sb. Obdobně se tedy použije § 13 odst. 2 OdpŠk, který stanoví, že právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda. Z uvedeného vyplývá, že zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu se může domáhat pouze ten, jemuž byla nepřiměřeně dlouhým řízením nemajetková újma způsobena, tedy účastník původního řízení.

V judikatuře Nejvyššího soudu prozatím nebyla řešena otázka, zda se může přiměřeného zadostiučinění za nepřiměřenou délku soudního řízení domáhat i osoba odlišná od původního účastníka řízení, který v průběhu uplatňování svého nároku na zadostiučinění zemřel.

Nárok na přiměřené zadostiučinění podle § 31a odst. 1 OdpŠk má dvojí povahu. Jednak jde o právní základ nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem, zároveň je jím však realizováno právo na účinný prostředek ochrany ve smyslu čl. 13 Úmluvy, podle kterého každý, jehož práva a svobody přiznané touto úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

V tomto případě jde o právní základ nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem, za který se považuje rovněž porušení povinnosti učinit úkon či vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Přiměřenost délky soudního řízení, jakožto součást práva na spravedlivý proces, je garantována v čl. 38 odst. 2 větě první Listiny základních práv a svobod („Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.“), jakož i v čl. 6 odst. 1 větě první Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované ve Sbírce zákonů pod č. [209/1992](#) Sb. („Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem (...).“).

Žádost o přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu podle § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb. v sobě zahrnuje nejen požadavek na zaplacení určité peněžité částky, ale především morální odškodnění za nesprávný úřední postup v podobě konstatování porušení práva. Je proto i představitelné a myslitelné, že blízký příbuzný či pozůstalý původního účastníka řízení bude mít subjektivní zájem na pokračování v řízení už z toho důvodu, aby bylo naplněno právo na spravedlivý proces, aniž by chtěl mít z řízení zahájeného za života nebožtíka majetkový prospěch (srov. např. usnesení velkého senátu ESLP o přípustnosti stížnosti ze dne 13. 12. 2000, ve věci Malhous proti České republice, stížnost č. 33071/96, pod písmenem A. Všechna rozhodnutí ESLP jsou dostupná na internetových stránkách <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc> v anglickém nebo francouzském jazyce.).

Přesto nelze pominout, že zákon č. [82/1998](#) Sb. neobsahuje žádnou obdobu § 15 obč. zák. zakládajícího po smrti fyzické osoby právo na ochranu její osobnosti manželu nebo osobám tam výslovně uvedeným jako jejich originálního nároku.

Nárok na zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu je nárokem osobní povahy, který může uplatnit pouze poškozený účastník nepřiměřeně dlouhého řízení a jeho smrtí tento nárok zaniká. Svojí povahou je velmi úzce spjat s postiženou fyzickou osobou a má za účel formou konstatování porušení práva a popřípadě přiměřeným finančním obnosem zmírnit nemajetkovou újmu způsobenou

účastníkovi řízení nesprávným úředním postupem. Obdobně jako u § 13 odst. 2 obč. zák. tak nemůže po smrti fyzické osoby již plnit svůj účel.

Procesním důsledkem toho je, že zemře-li v průběhu soudního řízení fyzická osoba, která takové právo uplatnila, musí být řízení podle § 107 odst. 5 o. s. ř. zastaveno, neboť vzhledem k povaze věci (zánik práva vázaného na konkrétní osobu), nelze v soudním řízení pokračovat s dědici zemřelého.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž správné, a proto dovolací soud dovolání podle § 243b odst. 2 části věty před středníkem o. s. ř. zamítl.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přebírání důkazů z trestního řízení před správními soudy](#)
- [Tarifní hodnota](#)
- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)